

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Министерство за образование и наука
Биро за развој на образованието
Страна: 1

Примено: 02.09.2014

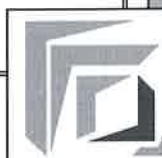
Организација	Број	Примено	Видност
07	12/108		

Име: Оточ
Место: Трпско
02.09.14
12/108

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11) и член 25 став 2 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/08, 33/2010, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13 и 41/2014) министерот за образование и наука ја утврди наставната програма по предметот *јазик и култура на Власите* за VII одделение, на деветгодишното основно воспитание и образование

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

НАСТАВНА
ПРОГРАМА

ЈАЗИК И КУЛТУРА НА ВЛАСИТЕ

Скопје, Јуни 2014

ДЕВЕТТОДИШНО
ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

VII одделение

1. ВОВЕД

Наставниот предмет *јазик и култура на Власите* ги опфаќа четирите јазични вештини: слушање, читање, зборување и пишување кои прогресивно ќе се развиваат. За разлика од првите години на изучување на овој наставен предмет каде изучување пред сè, се заснова на практичната примена на јазикот, во овој образовен циклус изучувањето на предметот *јазик и култура на Власите* ќе се насочи кон продлабочување, проширување и систематизирање на теориското знаење, согласно интелектуалните способности на ученикот.

Одредени содржини кои повторно се појавуваат во програмата претходно биле работени на ниво на препознавање, а во овој образовен циклус ќе се продлабочува усвојувањето и ќе се развиваат вештини за практична примена.

Назив на наставниот предмет: Јазик и култура на Власите

Година на изучување на наставниот предмет: VII одделение

Број на часови на наставниот предмет:

- број на часови неделно: 2 часа
- број на часови годишно: 72 часа

Статус на наставниот предмет: избран предмет

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ (за VII, VIII и IX одделение)

Ученикот/ученичката:

- да се оспособи да комуницира усно и писмено на влашки јазик, да ја збогати општата и јазичната култура и да изгради почит кон многујазичноста;
- да формира критички став кон својата и кон другите култури и да се оспособи за почит на разликите, општочовечките права и правата на заедниците;
- да се поттикнува изучувањето на влашкиот јазик и запознавањето на културните специфики на Власите;
- да развива разни јазични, комуникативни, интеркултурни компетенции за изучување и користење на влашкиот јазик;
- да формира способност за поврзување на стекнатите знаења од изборниот предмет со знаењата од другите јазични (мајчин, наставен или странски јазични) и другите предмети;
- да формира навика и развива способности за слушање, говорење, читање и пишување преку систем од знаења на јазични и реченички единици, фонетски, правописни, лексички и граматички норми;
- да развие способност за самостојно учење и самооценување според Заедничката европска референтна рамка за јазичните (европско јазично портфолио).

3. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ЗА М/ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да продолжи да се оспособува да чита и да разбира текстови поврзани со секојдневни настани и со неговите/нејзините интереси;
- да зборува за секојдневни теми поврзани со неговите/нејзините интереси и настани и случувања од сегашноста, или блиско минато како и за идни планови, користејќи соодветни јазични елементи;
- да умее писмено да се изразува со положени форми на опишување, пишување состав, раскажување;
- да раскажува, подетално усно и писмено, настани и случувања во минато време;
- да користи граматички и правописни норми при говоренето, читањето и пишувањето соодветно на нивото;
- да го збогатува континуирано речникот со нови зборови и изрази од влашкиот јазик;
- да учествува во говорна интеракција во која искажува свое мислење, ставови и факти;
- да се запознава со елементи од влашката култура но и да стекнува интеркултурни компетенции;
- да развива чувство на почит кон влашката култура и општо кон другите култури.

4. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: ЈАЗИК

Јазични вештини (слушање, говорeње, читање и пишување), граматички структури, јазични функции

Цели	Содржини	Понми	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да разбира посложени (усни и пишани) текстови блиски до интересите на учениците; - да го разбира логичниот редослед на настаните во разни текстови; - да зборува за настани од секојдневното и сопствените интереси користејќи ги соодветните граматички структури и јазични функции; - да пишуваат текстови за секојдневните активности, настани и интереси за таа возраст; 	<p>Јас и светот околу мене (мојата околина)</p> <p>Интереси-хоби-екстремни спортови</p> <p>Здрава исхрана, здравје, медицина</p> <p>Климатски промени и однесување на луѓето</p> <p>Младите и новата технологија / комуникација- Интернет, мобилни телефони</p> <p>Омилените видови музика</p> <p>Шопинг во трговски центар</p>	<p>Јас и пријателите; Промени во околината; <i>Io shi limba di anvalaxher di psihā shi di sorri</i></p> <p>Спорт, млади спортисти, музика, младински манифестации, летни кампови; <i>tiqisā, tiriāshisā manifestāri</i></p> <p>Проблем со тежината, режим на исхрана, закажување преглед кај доктор/стоматолог, <i>Sāyāti, māyāti, lāngoti...</i>;</p> <p>Климата некогаш и денес и влијанието на луѓето, тропски жештини, заштита на животната средина; <i>muhlādā, āqsuati; rloai, Comripter, Internet</i></p> <p>Facebook/twiter iRad/ iPhone/ Viber;</p> <p>Забави, активности во текот на викенд, распуст, патување и др.; <i>spreasoli ti tiri;</i></p> <p>Народна, поп, класична музика, музички фанови и др. <i>Muzisā</i></p>	<p>Активности за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слушање и читање со разбирање на посложени текстови на дадена тема; - откривање на логичниот редослед на настаните (подредување на реченици во текст, точен/неточен одговор итн). - Разговори за разни хоби и други активности интересни за ученикот/ученичката. - Пишување за климата и времето. - Барање/давање кратки информации во врска со темите во програмата . - Разговори за интересот на учениците и нивните секојдневни комуникации. - Разговор на тема: <ul style="list-style-type: none"> - мојата омилена музика; - мода и модни стилови; - училишни настани; - за музика, музички фанови; - зборување за своите секојдневни активности и за плановите. - Раскажува познати теми за настани од минатото.

	Училишни настан	popularā, clasicā, fanctī; Модна ревија, видови облека, величина; stapljī shi rāpuitā, moda Завршни настан во училиштето, приредба, концерт, изложба.	
--	------------------------	---	--

<p>- да се оспособува да ги препознава падежите кај сопствените именки; - да се оспособува да ги разликува описните, и присвојните замени од описните и присвојните придавки и правилно да ги применува во усниот и писмениот говор; - да употребува глаголи во минато време; - да умее да ги разликува минато определено несвршено време и минато неопределено свршено време (просто и сложено); - да го препознава сегашното време од сојузниот начин и да го усвои неговото фомирање; - да го препознава глаголскиот прилог и да го усвои неговото фомирање; - да ги препознава глаголските придавки и да го усвои нивното фомирање; - да се оспособува да ги разликува прилозите за начин и да ги применува во усното и</p>	<p>Падежи кај сопствените именките Показни и присвојни замени и споредба со истомимните придавки ИНДИКАТИВ - Минато определено несвршено време – (продлабочување) - Просто минато определено свршено време (продлабочување) - Сложено минато неопределено свршено време Сојузен начин Сегашно време Глаголски прилог Партицип – глаголска придавка</p>	<p>номинатив и акузатив во единина и множина n. ac. sing. Nalciu, Matia n. ac. pl. Stanzanji g. d. sing. al Nalciu, al Matii g. d. pl. a Stanzanjiilor падежните форми кај показните замени за близу и далеку: acstu, alashciu, atsel, atseji</p> <p>Dzatsi anji nini nirzeam safi searã la stadion. Aovaltatsã nershu la teatrul...</p> <p>Am lucrata trei anji tu Frantsii. Rãtintisãji vor io s-nergu la sculia tu centrl. Lucãndalci agãrshii s-tãc. Purata, dzãsã, vidzuta Tinglu imna reaparãga. Ti cãlisescu pi tsinã la mimi.</p>	<p>Активности за: -препознавање и примена на падежите кај сопствените именки; - препознавање на показни и присвојни замени; - разликување на показните и присвојните замени од истомимните придавки и нивна правилна употреба во усниот и писмениот говор. - Вежби за примена на глаголите во минато определено несвршено време, минато определено свршено време, минато неопределено свршено време. Активности за: - формирање и примена на сегашното време од сојузниот начин и усвојување на неговото фомирање; - препознавање на глаголскиот прилог, неговото фомирање и примена; - глаголските придавки усвојување и разликување на прилозите за време и место од другите зборови; -читање и пишување реченици и кратки текстови, со правилна</p>
---	--	--	--

<p>писменото изразување; -да усвојува комуникативни форми и развивајќи комуникативни вештини и истите ги применува во различни драматизации на комуникативни ситуации од секодневиот живот и во писмената комуникација со свои врстници од други места и земји; - развивање на почит кон многујазичноста.</p>	<p>Прилог за начин Поканување Закажување средба Прифаќање на предложена средба/ одбивање на средбата Закажување преглед кај доктор/забар Барање/давање информации за разни активности Инсистирање Презентирање на сопствен став по одредена работа Искажување на препорака</p>	<p><i>Desi ri datimti di 23di mai roati s-na videm ?</i> <i>Su miraci mai, va-s um.</i> <i>Ljitat, ma ti datimti asti am alia adimati.</i> <i>Va rlaarasesc, desi uatimti va-s roati s-mi arroaci mai ?</i> <i>Sandi easti spectasoli, la tsi iarā ?</i> <i>Insistetē ! Fāā di alti iirseshti s-umj.</i> <i>Mindiesci cā rāā māi va-s rot s-i dirisesci sartea.</i> <i>To tsā dzāc cā ma ghini easti s-nidzēm dīnāhtī āsacā !</i> <i>U recomandēz soatca-a mea.</i></p>	<p>примена на прилогите за начин. Активности за: - драматизација на разни комуникативни ситуации предвидени во програмата (тоа може да се реализира и со зборови и изрази од други јазици); - пишување на СМС, имејл пораки, писма (на пр. како одреден празник се чествата и празнува); - аплицирање на летни школи и кампови за јазик и култура. Проектна идеја: Учениците поделени во парови или групи добиваат како задача да неколку комуникативни акти (добар ден, пожелте, извинете среќен роденден или др.) ги напишат на што повеќе јазици од нашата земја за што ќе побараат помош од другари и познати од таа заедница, соседи, пријатели итн.</p>
---	--	---	--

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: Култура на Власите

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да се поттикнува да чита различни творби од литературното творештво на Власите и другите заедници во РМ, соодветни за возраста; - да го продлабочува знаењето и проширува интересот за обележјата и традициите од животот на Власите и другите и да гради позитивен став во однос на културните разлики, - да развива чувство на почит кон влашката и кон другите култури, - да се оспособи да размислува за културното потекло и минатото на Власите, менувањето на културата и влијанието на културата на нив но, и на другите. 	<ul style="list-style-type: none"> - Народни песни, инструменти, носии, ора и игри - Детски литературни творби од влашки автори или преведени од други автори и јазици - Стари обичаи и други обележја од животот на Власите и другите заедници од нашата земја Власите и нивните пријатели 	<p>Народни и новокмпонирани поп влашки песни, носии, ора и игри</p> <p><i>Singură, Pîm sicior, Dzăndăvoşii</i></p> <p>-литературни творби на теми интересни за млади;</p> <p><i>Săptămînişă</i></p> <p>традиции, обичаи и обележја од животот на Власите.</p> <p>Сărî hîm poi, Сu foaţîса</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Слушање на народни и ново компонирани песни и организирање на разни активности со истите разговор за темата и сл. - Разговор за традиционалните музички инструменти, песни и ора. - Читање текстови и разговор за познати автори на литература на влашки јазик - Истаржување за традицијата на Власите но и другите и разговор за сознанијата. <p><i>Проектна идеја: Учениците во помали групи истражуваат за нивните соседи од другите заедници користејќи различни извори на информации (родители, баба, дедо, другари, соседи, Интернет, настаници, списанија и др.), подготвуваат постери за презентирање на наоѓањата, а потоа ги презентираат пред класот. Да се поттикне дискусија помеѓу учениците водена од наставникот и насочувана кон предизвикување на чувство на емпатија и свет за други културни средини и социјализација.</i></p>

5. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Наставната програма по *јазик и култура на Власите* е изготвена врз основа на најсовремените сознанија за методи за стекнување знаења и вештини и врз препораките на Заедничката европска референтна рамка за учење, предавање и евалуирање на знаењата на јазници при што се водеше сметка и за принципот на корелација и интеграција, односно содржините предложени во програмата се во тесна корелација со содржините од наставните програми по македонски јазик и првиот и вториот странски јазик. Во програмата се вклучени и проектни идеи кои се како прилог активности на содржините, но истите не се задолжителни и не се евалуираат како такви.

При планирањето на наставата во VII одделение наставникот/наставничката треба да ги планира интегрално целите вклучувајќи го и подрачјето „Култура на Власите“ чии цели најчесто се реализираат интегрирано со другите содржини и како такви се усвојуваат. Така, содржини од културата како песни, раскази, народни приказни, басни и сл. се разработуваат развивајќи ги истовремено вештините читање со разбирање, зборување или пишување, како и прераскажување, опишување, користејќи притоа јазични структури и функции соодветни на ова ниво.

Наставникот/наставничката при планирањето на содржините за седмо одделение треба да се придржува на правилата на постапност и систематичност, така што при разработката на новите содржини да се следи спиралната прогресија, односно секогаш врз основа на повторување на веќе познати содржини да се надградуваат нови при што подолнакво да се развиваат четирите јазични вештини и да се продлабочуваат граматичките структури и комуникативни функции и континуирано да се проширува зборовниот фонд.

Учениците кои го избегале овој наставен предмет од групата на изборни предмети за деветгодишното основно училиште во седмо одделение го изучуваат со по 2 часа неделно.

Препораки за користење на годишниот фонд на часови
(72 часа годишно, 2 часа неделно)

-По наставни подрачја се предлага: Јазик (јазични вештини - слушање, говорeње, читање и пишување-, граматички структури, јазични функции) - 60 часа;

- Култура на Власите -12 часа.

Наставни средства:

- учебник избран за соодветниот предмет, одобрен од страна на министерот;
- приказни, песни, списанија, енциклопедии, речници и сл.;
- аудио-визуелни средства и други средства во зависност од предметот - ЦД;
- други извори на учење: Интернет, ТВ, радио, образовни софтвери и др.

6. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГНАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

На почетокот на учебната година наставникот/ наставничката врши дијагностична проверка со цел да се запознае со предзнаењата на учениците за влашкиот јазик во функција на квалитетното планирање и реализирање на идните активности. Дијагностичкото проверување наставникот може да го реализира со примена на повеќе инструменти, како што се:

Дијагностички тестови, со анкетни листови, со усни прашања подготвени од наставникот, со пишување куси насочени состави. Добиените резултати се слика за ученичките предзнаења и претставува основа за планирање на реализацијата на Наставната програма и процесот на оценување во текот на наставната година.

ФОРМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

- Во текот на наставата по влашки јазик во седмо одделение се препорачува формативно следење кое ќе овозможи формирање објективни оценување како повратна информација за постигањата на учениците во определен временски период. Формативното следење на постигањата на учениците може да се реализира со користење на повеќе методи за оценување:

- разговор наставник-ученик;
- усни искажувања;
- домашни работи;
- писмени вежби и тестови и др.;
- портфолио на учениците што опфаќа: собирање на показатели (детски изработки, творби, искази и сл.) за секој ученик посебно, тековни (формативни), однапред подготвени, евалвациони листи за секој ученик, кои се пополнуваат по конкретна негова активност или студии на случај во кои наставникот ја бележи фактичката состојба.

СУМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ - Врз основа на целокупните податоци од формативното оценување наставникот го опишува развојот на секој ученик поединечно, во рамките на секое програмско подрачје од наставната програма по влашки јазик во различни фази од учебната година, согласно законските регулативи.

7. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови се темели на Нормативот за простор, опрема и наставни средства за деветгодишното основно училиште донесен од страна на министерот за образование и наука со Решение бр. 07-1830/1 од 28.02.2008 година.

8. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно - образовната работа во седмо одделение може да ја изведува лице кое добро го говори влашкиот јазик, има сертификат за следење на обука и има завршено студии на:
Филолошки факултет – наставна насока (но во недостаток на таков кадар може да предава и лице кој има завршено друг наставен факултет).

9. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: 01.09.2014 година

Потпис и датум на утврдување на наставната програма

Наставната програма по предметот *јазик и култура на Власите* за VII одделение на деветгодишното основно образование, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
26-08/2011-13558/1
СКОПЈЕ 20

Изготвил: работна група, координатор Марија Николова
Контролирал: Трајче Георгиевски, раководител на одделение
Одобрил: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор

